List 27. **NOVICE** Tečaj XXIX.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gold. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr.

V Ljubljani v sredo 5. julija 1871.

Obseg: Kako bi se pospešiti dala čbeloreja, in pa nekaj brez zamere o Metelkovih ustanovah. — Krompirjevca velika vrednost. Rusovski lan. — Okrožnica vsem županijam na Kranjskem. — Bivša parižka komuna in socijalizem. (Dalje.) — Sv. Katarina (pesem). — Dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Kako bi se pospešiti dala čbeloreja,
in pa nekaj brez zamere o Metelkovih ustanovah.

Iz Dolenskega 27. rož. L.

Marsikaj se je že pisalo o povzdigi domače čbeloreje, in mnogo se je svetovalo, kako da bi se zbudila veča vnema za to koristno reč. Kakor je podoba, pridemo znabiti tudi enkrat do čbelarskega društva. Bog daj!

Naj tudi jez povem svoje misli, kako bi se lahko marsikaj za čbelorejo storilo, kako bi se prosti kmet lahko za-njo vnel in še marsikter star, pa marsikter nespameten čbelar, pametno podučil.

V vsakem kraji se nahaja kolikor toliko čbelarjev; al sila malo jih je, ki čbelorejo dobro razumejo, večidel se držé še starih navad in vraž, natura čbelja jim je neznana. Mislim, da tù bi zopet ljudski učitelji lahko veliko storili in koristili s pravim izgledom in besedo. Sam sem se prepričal, če tudi naš kmet ne posluša gospôskega človeka preveč zaupljivo in verno, ako mu o kmetijstvu govorí, vendar se kmečki čbelar ne brani poduka, temuč pravo veselje ima kramljati o ljubih čbelicah, in rad sliši o novih iznajdbah. Imel sem več let navado podučevati bolj odraslo mladino v čbeloreji; ker pa otroci kaj mikavnega radi tudi domá povedó, zato se je kmalu oglasil tudi kak stareji čbelorejec pri meni prašaje me za svet, kakoršnega je ravn opotreboval. Ker sem vsakemu rad postregel, kar in kolikor sem znal, zato sem se kmalu seznanil skoraj da z vsemi čbelorejci kraja, in posrečilo se mi je marsiktero staro, čbeloreji škodljivo vražo ali navado odpraviti, in odpreti svojim ljudém očí. Poskusil sem tudi sosede seznaniti z Dzierzonovimi panjovi, ktere sem, ker mi zmirom nekaj soldov do goldinarja manjka, sam delal, kolikor sem s slabim orodjem najbolje mogel. Ta naprava se je vsakemu dopadla, posebno zato, ker se satovje lahko povoljno ven jemlje, pa se tudi stara matica lahko z mlado zamenja. Al da, kdor ima Dzierzonake, tudi lahko roje povoljno dela, to mojim prijateljem ni hotelo prav v glavo; le škoda, da mi je osoda zabranila pokazati jim to djansko.

Skusil sem tedaj, da g. učitelji tudi tù lahko našemu narodu mnogo koristijo, posebno, ker vem, da jim po večem delu dobre volje ne manjka; če pa temu ali unemu manjka izurjenosti, si jo pa s trudom in skrbjo tudi pridobi. Al nekaj je, kar večidel odvrača učitelje od tega posla, česar pa niso sami krivi, in to je pomanjkanje potrebnega denarja. Naše plače so še zmirom take, da nam ne ostaja čez vsakdanje potrebe nič; srečen je še, kdor gladko izleze, da mu ne priraste strašni rep. Vendar pa potrebuje čbelar, kakoršen bi moral učitelj biti, čednega in priličnega čbelnjaka, Dzierzonovih uljev in še mnogo druzega orodja; to vse pa stane denarja. Posebno pa je težko začeti s prazno roko.

Gledé na te ovire, in pa na korist, ki bi izhajala iz umne čbeloreje, naj bi se dala pridnim in umnim čbelorejcem učiteljem, denarna podpora; gotovo bi denar ne bil zavržen. Vendar pa še enkrat rečem: pridnim in umnim, če ne, je denar zgubljen, kakor je mnogokrat zgubljen denar Metelkovih ustanov. Pri takih rečeh se nikakor ne bi smelo gledati na prijatelje, ki za tega ali onega prosijo, ali drugače na ljubljence, temuč na delo in voljo.

Ker sem ravno Metelkove ustanove v misel vzel, naj še nekaj povem, če tudi znabiti ne bo komu drago. Ko je lansko leto nekdo prav odkritosrčno povedal v „Učit. Tov.“ svoje misli o delitvi ustanov in zaslugah obdarjenih gospodov, je neki pošten in odkritosrčen učitelj na meji hrvaški, mislé, da dopisnik na njega meri, rekel svojim prijateljem: „Jez že ne vem, zakaj so mi dali teh 40 gold.; zaslužil jih nisem, samo to vem“. In ko je potem obiskaje nekega kočevskega soseda (tudi ta je namreč enkrat prav po nedolžnem dobil 40 gold.), posebno ker tudi o slovenščini v njegovi šoli ne duha ne sluha ni, in tako je še nekaj zaslugepolnih tovaršev podražil z besedami: „Ti, v „Tov.“ naju nekdo dobro podaja“, se je kočevski Slovenec odrezal: „Ich bin aber doch ein Oekonom“. Tedaj, če mož posadi 7 divjakov, in zredí dva trohnela cepca, vendar pa pridno krompir sadi itd., je že zaslužil za sadjerejo in slovenščino lepo darilce!! Precej po dopisu v „Uč. Tov.“ sem mislil pridjati tudi jez nektere opazke; naj mi tedaj „Novice“ ne odrečejo prostorčeka zdaj, ker so me ravno misli na to zopet napeljale. Povedati bi imel še več takih prigodbic, pa naj danes zadostuje to.

Gospodarske skušnje.

Krompirjevca velika vrednost. Rusovski lan. *)

V 29. listu lanskih „Novic“ je bila popisana velika vrednost krompirjevca (krompirjevega perja) kot

*) Hvala lepa za to poročilo, kajti le tako, da nam naši gospodarji naznanjajo svoje skušnje, moremo zvedeti, ali so sveti, ki jih „Novice“ dajejo našim gospodarjem, dobri ali ne, in da potem to, kar se potrdi za dobro, posnemajo tudi drugi.

Vred.

senožetnega gnoja. Po tej priporočbi sem prav težko čakal, da bi sam skusil, kar so priporočale „Novice“, kajti pri nas je sila potrebno kaj storiti za zboljšanje travnikov. Precej tedaj, ko je bil krompir izkopan, sem krompirjevec po njivah čisto pobral in na prav slabo in peščeno košenino raztrosil, al to prav na tanko, da sem več prostora pokril, ker ga veliko nisem imel, ker se je bilo krompirju perje že močno posušilo. In že jeseni pred snegom se je pokazala njega vrednost; videlo se je namreč, da je otava krompirjevec prerastla, zraven krompirjevca pa prav nič; spomladi pa, ko sem pograbil krompirjevec s travnika, se je na tistem mestu videla že od daleč temnozelena trava, tako, da jih je več vprašalo, kaj da sem tam vsejal. In tako se je poznalo zmirom, in se pozna še zdaj, ko bomo ravno kosili. Trava je ondi veča in veliko gostejša. Zatoraj tudi mene dolžnost veže pohvaliti krompirjevo perje in po lastni skušnji drugim gospodarjem povedati, da je res prav dober gnoj senožetim, in to z malim trudom. Vrh tega je pa še za steljo pod blago (živino) ravno tako dobro kot pred, čeravno ga je nekaj manj.

Tudi rusovski lan, ki sem ga od sl. kmetijske družbe kupil, se je lansko leto prav lepo obnesel, tako, da jih je letos že več vprašalo po semenu; al le semena sem tako malo dobil, skor manj kakor sem ga vsejal. Rad bi videl: ali ima povsod tako malo semena? Tudi letos prav lepo kaže.

Naj tema skušnjama pristavim še to, da nam voda dela letos strašno škodo; v jeseni in pozimi nam je ozimino močno vzela; zdaj bodo pa ene vasí ob vse letne pridelke, pa tudi trava ne bo za nič, ker je že ta mesec voda dvakrat tako velika bila, da kaj tacega nihče ne pomni. Silno potrebno bi bilo kaj storiti za odpisanje davkov, za to se pa žalibog! nobeden ne briga ob pravem času, to je takrat, ko se škoda očitno vidi. Res žalostno je od gospóske, da ne vidijo brž težav, ktere ubozega kmeta tlačijo; če pa kmeta sila prižene, da sam kaj prosi, še malokterikrat odgovor dobí.

Iz Loža na Notranjskem 28. junija. J. P.

Podučne stvari.

Okrožnica vsem županijam na Kranjskem.

Predno je nehala najdenšnica v Ljubljani, je deželni odbor vsem županom poslal pismo, v kterem jim naznanja sklepe deželnega zbora kranjskega od 24. avgusta 1870. leta; potem pa ta okrožnica podučuje župane tako-le:

„Župani! čujte zdaj, kar Vam deželni odbor na srce poklada.

Da je sl. deželni zbor odstranil najdenšnico, to je, tisto napravo, po kteri so se nezakonski otroci (najdenci) 10 let na deželne stroške redili, primoralo ga je prepričanje po skušnjah večletnih, da najdenšnice ne zadostujejo blagemu namenu, po kterem so se napravile nekdaj, kajti one ne ovirajo in ne zmanjšujejo hudodelstev detomorstva, izpoloževanja otrók in odganjanja telesnega sadú; v drugem obziru pa nič ne koristijo najdencem samim, kajti zavoljo slabega njihovega oskrbovanja na telesu in duši hirajo ali celó pomrjó; dežela naša pa mora plačati za rejo njihovo neizmerne stroške, vsako leto čez 60.000 goldinarjev. Da sami ti stroški se poplačajo, treba je po 6 odstotkov priklade zemljiške, hišne in druge direktne davke nakladati našim ljudem.

Da pa vendar nosečim ženskam, ktere si z delom morajo kruh služiti, za tisti čas, ko se bliža porod in ne morejo več delati, se ponudi hiša, kamor smejo priti, da porodijo, se je skrbelo za to, da se jim po preteku 8 mesecev nosečosti pod pogojem št. 3. črka c. zapovedanim, odpre porodnišnica, ki je v ljubljanski bolnišnici (špitalu), kjer smejo še 4 tedne po porodu ostati. Potem pa morajo z otrokom vred, kakor je gori rečeno bilo, zapustiti porodnišnico in same skrbeti za njegovo izrejevanje.

Zdaj pa, kedar z otrokom pridejo spet domú in jim je treba skrbeti za kako službo ali delo, nalaga se županstvom, da so takim ženskam na pomoč s tem, da primerno podučijo svoje soseščane in jim na srce pokladajo usmiljenje do takih nesrečnih žensk, da jih, če ne morejo otroka v rejo kam drugam dati, ne spodé neusmiljeno od hiše, kedar si iščejo službe ali dela, in jih ne pahnejo v revščino, v kteri bi morale obupati. Gospodarji se bodo kmalu sami prepričali, da ne trpijo škode, ako vzamejo tako žensko spet v službo; kajti skušnja učí po drugih deželah, kjer tudi nimajo najdenšnic, da take ženske to, kar pri delu zamudijo s skrbjo za otroka svojega, nadomestijo z večo pridnostjo in njim skazano dobroto povrnejo s tem, da je njihovo srce bolj privezano na hišo tacega milostljivega gospodarja. Tudi se malo pozná pri gospodarstvu, če se pomnoži družina za enega otroka. To pa na drugi strani deželi in plačevalcem davkov prihrani neizrečeno veliko stroškov.

Ne sme se pa prezreti še to, da take ženske za svoje otroke večidel boljše skrbijo, kakor rejniki najdencev, kteri si iščejo le dobička, sebi izročene rejence pa večkrat zanemarjajo, da niso za nobeno delo pripravni in pridejo poslednjič občini (soseski), v ktero po domovinski postavi spadajo, kot lenuhi na glavo.

Po naravnem in državljanskem pravu in po dotičnih postavah mora za izrejo skrbeti pred drugim žlahta, prvo dolžnost pa imata oče in mati otroka, ktera bosta tudi skrbela, če se jima le ne odtegne potrebni zaslužek.

Vrh vsega tega je pa tudi še to pomisliti, da veliko nezakonskih otrok premožnih očetov je dosehmal dohajalo v najdenšnico, kjer so se izrejali na deželne stroške, to je, na stroške onih ljudí, ki davke plačujejo; očetje tacih otrók pa so skriti ostali in namesti njih je dežela prvih 10 let plačevala stroške, potem pa, če si sami niso mogli kruha služiti, so prišli na glavo tisti občini, v kteri je mati domá.

Kar pa zadeva županijska spričala in nakaznice, ktere imajo županstva dajati za sprejem ubozih nosečih žensk v porodnišnico, naj se ravná županstvo na tanko po okrožnici deželnega odbora od 9. marca 1870. leta, št. 5032, ktera jasno zapoveduje, da se

1. dajó ubožni listi, ktere pa tudi gospod fajmošter mora podpisati in potrditi, samo takim ženskam, ktere so zares revne in ako je tudi oče otroka reven, in

2. da se domovinski listi ali nakaznice smejo nosečim ženskam narejati samo za Ljubljansko porodnišnico, a nikdar ne za Tržaško, in da po takem se na domovinski list vselej mora zapisati to-le: „Ta list velja samo za pot v Ljubljano in za sprejem v Ljubljansko porodnišnico“. — Če se kranjske ženske podajo v Tržaško porodnišnico, se jim prigodí, da se bodo pognale v domačijo nazaj. To naj županstvo v svoji občini tako razglasí, da to izvedó vse ženske.

Naposled ponavlja deželni odbor prošnjo do vseh županov naših, naj na vso moč pripomorejo v to, da se dežela znebi silnih stroškov, ob enem pa, da se s krščansko ljubeznijo ravná z ženskami, ki so večidel

nedolžne pregreška, zarad kterega one in njih otročiči velike nadloge trpijo.“

Dež. odbor kranjski v Ljubljani 18. junija 1871.

Namesti deželnega glavarja:
Dr. Jan. Bleiweis.

Sv. Katarina.

Presvetlo jasno jutro!
Gotovo lep bo dan;
Le urno zdaj iz mesta
In tje čez rosno plan!

V izhodu se prikaže
Vže rožnati mi zor,
In glasno ga naznanja
Donečih bronov zbor.

Zefiri prišeptajo,
Da cvete probudé,
Ki mirno in pohlevno
Med travico še spé.

A sanje njih dišeče
Glasijo se povsod,
In sapica je trosi
Prijetno mi na pot.

Livade, trate, njive
In bistre vode tek
Me spremljajo prijazno,
Da steza pelje vbreg.

* * *

Težavno je in strmo,
A kaj je to mi mar,
Narave vsaj obdaja
Poletenski me čar.

Prekmalu sladka senca
Sprejame me dreves,
In solnce komaj kuka
Skoz temni svod peres.

Skrivnosti gozd mi svojih
Odgrinja ves zaklad,
Vsaj pevsko ima srce
Od nekdaj vže prerad.

Pojočih tičic himne
So slišati okrog,
In jutranjo molitev
Opravlja zdaj potok.

Premodra sivka, praprot
In dušica svetlá
Kadilo preskrbijo,
Ki polno je duhá. —

Kaj vidim tamkaj? — hišo,
In lepo klop pred njó,
Počivati tù moram —
O kako je hladno!

Kosmati kužek laja
In kaže mi zobé,
Med piškami se koklja
Sprehaja sèm ter tjè.

Otroci v čednih srajcah
In belolasi vsi,
Me gledajo od strane
S prebistrimi očmí.

A ko jih nagovarjam
Ter jim podam rokó,
Se bližajo prijazni
Smehljaje se sladkó.

Zdaj babica njih stara
Še pride k meni v vas,
In „hvaljen bodi Kristus“
Tresočih ust je glas.

* * *

Na vrh sem zdaj dospela,
Ki migal je ljubó;
Kam gledati najprvo?
Povsod je sprelepó!

Tam belo naše mesto
Je videti in grad;
Pozdravljena bodita
Mi tisoč, tisoč krat! —

Ljubljansko gledam polje,
In klasje, ki zlató
Leskočih trakov pleta
V obleko mu cvetnó.

V daljavi zelenijo
Dolenske vse goré,
Za vrstami še vrste
Nasproti mi stojé.

In tu se razprostira
Planjava pred menoj,
Ki čarokrasne Save
Obroblja jo zavoj.

Za njo vzdiguje drzno
Lepota se planin,
Sè snegom še pokrite
So glave njih višin.

Al solnce jim nebeško
Demantni šapelj tka,
Kateri omamljivo
Kraljicam se podá.

In tam, o tam pošilja
Mogočnost mi pozdrav —
Občudovan na veke
Orjaški boš Triglav!

O domovina moja,
Slovenski krasni svet!
Nasititi se tebe
Ne more mi pogled.

Zatoraj pevaj srce
Blaženstva prepolnó,
Da takošno domovje
Ti dalo je nebó!

29. junija 1871. Lujiza Pesjakova.

Socijalno-politiške razprave.

Bivša parižka komuna in socijalizem.

Socijalno-politiška študija.

Spisal dr. V. Zarnik.

II.

Med nemškimi učenimi veljaki sta se s tem vprašanjem najbolj pečala Lorenc Stein, profesor národnega gospodarstva in političnih znanosti na dunajskem vseučilišču, in Albert Schäffle, bivši profesor istih znanosti na istem vseučilišču in zdaj minister. Tudi ta dva učenjaka se popolnoma skladata v tem, da se mora to velevažno pitanje presojevati iz tega stališča, ktero je Buckle naznačil in za kažipot postavil.

L. Stein piše v svoji knjigi „Pojem društva“ („der Begriff der Gesellschaft“) že 1850. leta, toraj davno pred Buckle-om o socijalizmu: „Pri socijalni demokraciji nam stojite dve poti odprti, kakor pri vsakem političnem gibanji, ki ste bistveno enaki in imate enaki imeni: ali socijalna poprava (Reform) ali pa socijalna revolucija. Misel socijalne demokracije nikakor ni gola teorija, ni domišljija niti nobena slučajna muha; ona se porodí, če so jej pogoji obstanka dani in če so priprave dovršene, z naravno silo iz tal društva. Slepota bi bila te sile ne zapaziti, skrajna neumnost pa, se jej naravnost v bran staviti. To, kar se je na Francoskem zgodilo, ni se zgodilo zarad tega, da bi bil francoski narod na kak poseben način obdarovan. Francoska povestnica od 1789. l. do današnjega dne ni noben velikansk čin kake države; ona ni nič druzega kakor goli rezultat vzrokov in postav, ki vladajo pri gibanji in pregibanji političnega in društvenega življenja. Razvitek te povestnice, pojedini imenitni dogodki, kakor najvažnejši čini postavodajalstva iz tega časa so bili naravno potrebne prikazni. Naravno potrebno je bilo, da sta nastala politična punta 1789. in 1830. leta; naravno potrebno je bilo, da je socijalna demokracija z revolucijo 1848. leta prvikrat kot faktor na svetski oder stopila. Zarad tega je pa ravno treba, da vsi tisti, ki kaj imajo in posedujejo, na svojo lastno največo korist z vsem naporom, z vsemi društvenimi močmi in z vso pomočjo države brez zamude in brez vtrujenja vedno naprej na to delujejo, da se nam naše dozdaj obstoječe socijalne razmere popravijo. Toraj čast temu, ki se ne ustraši niti sovraštva niti zmotljivosti, niti brezvspešnosti iz začetka pri obdelovanji in preiskovanji poljá človeške znanosti, ki nam je še zdaj tanko, temno in meglovito, ktero se pa mora enkrat do čistega spoznati in razbistriti, ako nočemo njega dni v prihodnosti sebe z vso civilizacijo vred pogubiti!“

Tako govorí L. Stein, mož, kteremu gotovo ne bo nihče na tem svetu očital, da misli mesta in trge s petrolejem ali dinamitom požgati in vničiti.

Naš sedanji minister Schäffle pravi v predgovoru svoje knjige „kapitalizem in socijalizem“ *): „Socijalno vprašanje je jako važno in neizogibljivo, toraj ga je potreba od vseh strani ogledati in preštudirati. Ako se pa ravno od vseh strani to vprašanje pretehta in presodi, pride človek do spoznanja, da voditelji socijalistov niso baš tako črne živine, kakor bi nam jih radi današnji „liberalci“ malali. Akoravno jaz (Schäffle) nobenega vinarja lastno pridobljenega premoženja v dvombo ne stavljam in akoravno ne bom nikdar za reakcijo proti pravicam, izvirajočim iz liberalizma sedanjega časa, bode se le vendar nekterim vsled mojih

*) „Kapitalismus und Socialismus“ Tübingen 1870 (Verlag Laupp's) 732 strani v enem zvezku.

*

nazorov, razvitih v tej knjigi, dozdevalo, da sem radikalen socijalist in toraj državno nevaren; kajti jaz se nisem, niti se ne bom nikdar niti za toliko, kolikor je za nohtom črnega, pačil in sprdaval teoretikom socijalizma, kakor to nekteri moralo pridigujoči psevdoliberalci sedanjega časa afektirano delajo. Govoril bom otvoreno, in odkrival bom brez okolišanja pomanjkljivosti obstoječega društva". Tako se Schäffle, eden najbolj temeljitih poznavateljev socijalizma, že v začetku svoje imenitne knjige o tem predmetu izrazi.

John Stuart Mill,*) morebiti prvi med zdaj živečimi misleci angleškega naroda, je napisal imenitno knjigo pod naslovom: „Načela politične ekonomije". V tem, vsemu svetu znanem delu je Mill skoz in skoz ekonomičen liberalist, kakor Schäffle to vrsto národnih ekonomov imenuje, ali v drugi knjigi imenovanega dela, kjer o lastnini govorí, nagiblje se mož sèm ter tjè zeló k načelom socijalistov in pravi, da je mnogo zdravega jedra v njihovih teorijah.

Kakor vvod smo navajali tù obča mnenja o tem pitanji treh v vsem znanstvenem svetu slovečih mož, kterih gotovo ni nihče imel in ne bo nikdar imel na sumu, da so bili zavezniki bivše pariške komune ali da so bili celó v porazumljenji z njenimi požigalci. — Citirali smo pa zarad tega te može v vvodu svoje razprave, da ne bi kdo mislil, da smo mi edini tega mnenja, da niso socijalisti taki tolovaji, roparji in lopovi, ktere bi bilo treba brez vse razsodbe kar na prvo drevo obesiti, ali pa jim mlinske kamne na vrat natvesti in jih v dno morja potopiti, kakoršni nazori pri nas v Avstriji v obče povprek med filisterstvom niže in tudi više, tako imenovane izobražene vrste o tem predmetu vladajo. — Po pravici se je ob času konkordatnega viharja méželjnu, ki je v krčmi proti konkordatu zabavljal, očitalo, kaj ne vé, kakošna zverina je vendar ta „gospod konkordat". Ali še z večo pravico se mora avstrijskemu občinstvu poprek z malimi izjemami očitati, da nima čisto nobenega pojma o tem, — Nemec bi rekel: „nicht einen blauen Dunst einer blossen Idee" — kaj prav za prav je „socijalizem" in „komunizem". Pri izreku te besede misli naš méželj v svoji strahopetnosti na čudno žival, ki jo sv. Janez v bukvah skrivnega razodetja opisuje. Pri besedah „socijalizem" in „komunizem" bi se naš filister najrajše prekrižal, z žegnano vodo poškropil in se na božje pot na sv. Lušarije ali pa vsaj na limbarsko goro obljubil.

Toraj to stvar razjasniti in naše slovensko občinstvo s tem vprašanjem malo seznaniti, naloga je teh člankov.

*) „Principles of the politicae economy" 5 volumes, London 1849.

Pis.

Dopisi.

V Gorici 30. junija. —x+y— V predlanski sesiji je obravnaval naš deželni zbor novo postavo zadevajočo realne šole. Sklenilo se je, da se imate napraviti v Gorici dve vstrični realki, italijanska in slovenska, pod istim ravnateljstvom. Zastran večih stroškov je teklo dolgo časa pogajanje med deželnim odborom in vlado. Deželni odbor ni hotel privoliti v to, da bi deželna blagajnica kaj donašala za realki. Rešenje te zadeve, ki je došlo ne davno deželnemu odboru, se glasí, da vlada ne more dati postave potrditi in izvršiti, ker ne more ona sama vseh stroškov prevzeti. In, ker se je bilo med tem tudi še neko drugo vprašanje sprožilo, to, namreč, da naj bi se napravilo iz sedanjih srednjih šol dvoje narodnih realnih gimnazij, odložena je zdaj tudi ta stvar. Za prihodnjo sejno dôbo deželnega zbora misli vlada svoje stališče v šolskih zadevah pojasniti in nov načrt predložiti. Bomo videli.*) — Pri včerajšnji tomboli je bilo groza ljudí. Iz Gradišča je prišla tudi mestna banda gori, tako da so nam igrale — z vojaško — 3 bande. — Wolfov nemško-slovenski slovar v zvezkih, ki so ga tukaj te dni laški knjigarski opravilniki prodajali, je menda skrivé ponatisnjen.**) Presneto neumna špekulacija, vsaj so morali sleparji vedeti, da se prodajalci že po visoki ceni (15 gold. in 60 s.) izdajo!

Iz Črnič na Goriškem 24. junija. — Naj Vam drage „Novice" potožimo nekaj zarad občinskih spašnikov okolice naše na Primorskem. Sploh znano je menda, kako so po druzih komunih (občinah) pretekla leta občinske spašnike razdelili, a ne, kakor pri nas, je županstvo razdelilo pred 13 leti najslabši kraj občinskih spašnikov, najlepše in najboljše občinske spašnike je odločilo sebi, nam ubozim pa so kosti vrgli. Naših občinskih spašnikov je še tri sto oralov (johov) goličave, ktera bi se z umom in pridnostjo v nograde, senožeti in gozd lahko spreobrnila, namesti da dračje, trnje in gosto kamenje svét pokriva. Nas je 62 občinarjev, kteri nasproti 12 nasprotnikom zahtevamo, da bi se gori imenovani občinski spašniki postavno razdelili. Zato smo položili tožbo do c. kr. namestništva v Trst. Ono nam je blagovoljno rešilo našo vlogo, zato zahtevamo pravico od županstva in ne bomo mirovali s pritožbo, dokler se nam postavno ne reši. Pregrenko bi bilo, ako se nam ne dá, kar od razdeljenih spašnikov na nas pride, in da bi priletni očetje in naši sorodniki morali po svetu kruha beračiti, namesti da bi obdelovali v rodoviten svet predelano zemljo.

Več občinarjev.

Koroško. Iz Celovca. (*Spomenica.* — Konec.) Da so sodnijski in volilni okraji na Koroškem tako narobe sestavljeni, nam je Slovencem v škodo in na zgubo. Čeravno nas je tretjina vseh deželanov, doseh-mal še enega zastopnika ali poslanca nismo imeli v Celovškem deželnem zboru, ki bi poznal naše djanske razmere ter potegoval se za naše pravice in potrebe. Kakor je zdaj sestavljen deželni zbor v Celovcu, nam Slovencem nikakor ni mogoče, visoki c. kr. vladi po njem razodevati svoje potrebe.

Gledé teh djanskih razmer nam je pomoči silno in neobhodno potreba. Obljubilo je slavno c. kr. ministerstvo po §. 19. ustave vsem avstrijskim narodom djansko vpeljati zaželeno ravnopravnost; razglasilo je za svoje geslo: „ravnopravnost, resnica in pravica".

Opiraje se na vse te razloge predrznemo se pokorno podpisani zastopniki slovenskega politiškega društva „Trdnjava" s tem pristojno predlagati pričujoče pismo. Slavno c. kr. ministerstvo naj blagovoljno iz tega povzame, kakošna nam se Slovencem v obče, zlasti pa na Koroškem godí, in naj ravná, kakor bo za prav in potrebno spoznalo.

*) Kazinini gostje nam pripovedujejo, da je tudi za ljublj. realko, ki se razširi na 7 razredov, došel začasni učni načrt. Kakošen neki, bodete vprašali. Posluh č. bralci! — Z nemškim učnim jezikom, in sploh takošen, da se, kakor je izustil sloviti „Lavdon" še ministru Jiričeku nemški kres iz čistega kadila zažgé v ali celó pred ljublj. „rotovžem". — Več spregovorimo o načrtu samem, ko več izvemo o njem. Vred.

**) Gotovo ne! Slišali smo namreč, da dva Laha sta 20 odtiskov kupila v škofijski pisarnici ljubljanski, dala sta ga potem razdeliti na 52 vezkov z drugačnim naslovom brez imena izdajateljevega in tiskarjevega, in vezati v razno barvane zavitke ter ceno postavila namesti na 2 gold. na 15 gold. 60 kr. Kakor danes iz „Soče" pozvedamo, preiskuje to sleparijo zdaj okrožna sodnija goriška. Obá agenta sta neki dva mlada laška juda. Dandanes je vendar judovskih sleparij brez konca in kraja na svetu! Vred.

Da reč bolj razjasnimo, priložimo zemljovid koroške vojvodine, in en iztis „Geistlicher Personalstand der Diözese Gurk im Jahre 1871“. Na zemljovidu je zaznamovana meja obeh narodnosti vsled knjige „Narodopis slovansky“ (na svitlo dal J. P. Šafařik) in kakor se je v najnovejših časih na tanko preiskalo in pozvedelo.

Pred vsem nasvetujemo te-le postave in vodilo:

1. „Vsaka fara in politična občina veljá za slovensko, kjer se v cerkvi božja beseda oznanuje po slovenski“.

Ugovarja se pogosto na Koroškem, rekoč: „Slovenci že vsi nemški znajo“. Temu ni taka! Slovenci večidel v resnici ne znajo nemški, uradniki pa na Slovenskem večidel trohice ne umejo slovenski.

2. „Vsaka slovenska politična občina naj bo le pod slovenskim sodnijskim okrajem; vsak slovenski sodnijski okraj le pri slovenski okrajni poglavariji in le pri slovenskem volilnem okraji“.

Po tej poti bi se ravnopravnost djansko vpeljala; nehal bi ves prepir o jeziku in narodnosti; zlajšala bi se vsa opravila in uredila pametnije.

3. „V vse slovenske urade, na primer, okrajne sodnije, okrajna poglavarstva itd. naj vpelje se slovenščina kot uradni jezik“.

4. „Za uradnike v slovenskih uradih, na primer pri okrajnih sodnijah, okrajnih poglavarstvih itd. stavijo se le možje, ki ne samo popolnoma umejo govoriti in pisati slovenski, ampak, ki so povsem rodoljubi in domorodci“.

Očita se pogosto na Koroškem, rekoč: „kakošna babilonska zmešnjava bode nastala, ko jelo se bode slovenski uradovati.“ Ta ugovor je prazen. Ravno narobe je res. Ako s Slovenci uradnik obravnuje po slovenski, ne bode nobene zmešnjave: dobro bodo se drug druzega razumeli. Al prava zmeda je takrat, če slovensko ljudstvo slovensko govorí in nemškega ne razume, uradnik pa nemški govorí in slovenskega ne razumi. In taka je pri nas, zlasti po Koroškem. — „Pa bi pomanjkovalo slovenskih uradnikov?“ Tudi ne. Imamo že potrebnih slovenskih uradnikov, ki znajo slovenski, ki bi se tedaj tudi uradovati slovenski kar precej privadili. Služi jih zdaj veliko po neslovenskih krajih. Naj se taki le prestavijo med Slovence nazaj. Marsikteri uradnik, po rodu Slovenec, in jezika slovenskega v besedi in pismu zmožen, sedanje dni skrbljivo zakriva se Slovenca, ali pa dela se celega Nemca, bojé se, da bi se ne zameril komu, ter sam sebe spravil ob kruh. — Za silno potrebo bi že bilo z začetka, če pri vsakem uradu predstojnik zná uradovati slovenski, vse drugo bi se samo od sebe dalo za naprej. Naj bi se le noben uradnik ne stavljal med Slovence v slovenske urade, s tem pogojem, da obljubi, do kakega časa popolnoma naučiti se slovenščine; zakaj človek na stare dni nima več glave zato, učiti se jezikov. Uradnik tudi časa nima k temu; ako bi si po sili moral glavo ubijati s slovenskim ukom, postal bi prej ko ne hud, zagriznjen nasprotnik vsemu še tako pravičnemu prizadetju Slovencev.

5. „Volilni red naj se prenaredí in tako popravi, da bo tudi za Slovence prav in pravičen“.

6. „Vsaka slovenska občina, vsak slovensk sodnijsk okraj, vsaka slovenska okrajna glavarija naj bo pod slovensko deželno vlado in slovenskim deželnim zborom, ali pa saj pod slovenskim oddelkom pri deželni vladi in deželnem zboru“.

Mogoče bi to bilo tako-le:

a) Ako se slovenski kraji po Koroškem, Štajarskem, Kranjskem, Goriškem in Isterskem združijo v eno kronovino ali celoto, bodi-si pod imenom „Ilirija“ ali „Slovenija“ z enim deželnim zborom v Ljubljani, kot pravem središču slovenskih dežel, in z eno deželno vlado in s posebnim c. kr. deželnim ministrom. Slovenščina bila bi se ve da uradni jezik za Slovence. Ne-Slovencem prebivajočim v tej deželi bi se nikakor ne kratile njih pravice.

Misel ta o „združeni Sloveniji“ ni nič novega niti nenavadnega. Bili so do leta 1848. slovenski kraji združeni pod imenom „kraljevina Ilirija“; pridal bi se k temu zdaj samo še slovenski del štajerski. Vpeljala bi se s tem djanska ravnopravnost, dognana bi bila sprava z vsemi 6 slovenskimi deželami, nehal in potihnil bi ves neljubi prepir o jeziku in narodnosti. Dala bi se dežela združena z večidel skoz in skoz enim slovenskim jezikom, dala bi se „Slovenija“ ložeje in ceneje vladati, kakor 6 dežel, z dvojim jezikom in 6 deželnimi vladami in 6 deželnimi zbori, ki se o jeziku in narodnosti vedno prepirajo.

Kakor pokorno podpisani društveni odborniki mislijo in se predrznejo ponižno svojo misel tukaj izreči, bode združena Slovenija državi sami, kakor Slovencem in Neslovencem v prid in dobiček.

b) Ako se pa slovenski deli po Koroškem, Štajarskem, Kranjskem, Goriškem, Tržaškem in Isterskem ne združijo v eno celoto, ampak da tudi v prihodnje ostanejo, kakor dozdaj razdeljeni po 6 kronovinah in pod 6 deželnimi vladami, in zbori, dalo bi se Slovencem saj za silo pomagati tako-le:

α) s tem, da se poslanci v deželnih zborih na Koroškem, Štajarskem, Kranjskem, Tržaškem in Isterskem vselej ločijo po narodnosti, kolikorkrat bi bile na dnevnem redu narodna prašanja, na priliko o šoli in uradu, o jeziku v šoli in uradu. Posvetovali bi se Nemci in Slovenci posebej: nasvetovali in delali bi postave, kakor tirja to njih posebni narodni duh in potreba;

β) s tem, da se pri vsakej c. k. deželni vladi in pri vsakem deželnem zboru imenovanih dežel napravi poseben slovensk oddelek, in da se pod ta slovenski oddelek stavijo slovenske občine, slovenski sodnijski okraji in okrajne glavarije.

Slovenci so čestni in krepki narod: združeni v eno celoto z eno deželno vlado in z enim deželnim zborom bodo državi trdna podpora. Tako pa žalibog raztrgani in razdeljeni kot „disjecta membra“ brez lastne notranje veljave pod ptujim jarmom so le narod, kterega spodriva močneji sosed, da si toliko prej slovenske pokrajine tje do bregov adrijanskega morja prisvoji.

Slavnemu c. k. ministerstvu predlaga se konečno pokorno še kazalo vseh slovenskih far, oziroma občin, na Koroškem (vsled duhovnega šematizma za krško škofijo od leta 1871).

Da kratko povzamemo, želimo in tirjamo Slovenci to-le: da bi visoka c. k. vlada nas Slovence združiti in narodno uravnati račila, tako, da nad nami ne gospoduje nijeden drugi narod, nego prav avstrijska vsem narodom enako pravična visoka c. kr. vlada. (Druga spomenica prihodnjič.)

Iz Čubra na Hrvaškem 28. junija. J. Z—r. — Že mnogo časa se odlikuje naš kotár z narodno čitalnico, ki nad 20 različnih časnikov šteje, in kjer se národna zavest lepo razvija in duševno hrano za bodočnost nabira. — Ker do preteklega tedna to bralno društvo ni bilo še potrjeno od više vlade, smo vsi željno pričakovali tiste srečne ure, da bode naša prošnja uspešno rešena. Doživeli smo ta zaželeni dan, in vnela se je splošna želja ljudstva slovesno otvoriti čitalnico. V torek 20. dan t. m. bil je ovi pomenljivi in veseli dan našim domoljubom, dan otvorenja. Zgodaj v jutro na-

znanil je topov grom, da se je celo selo treslo in da so skale odmevale, začetek omenjene slovesnosti, povekšane še z veselo godbo, pozvano iz Ribnice na Kranjskem. Privrelo je iz vseh krajev pozvanih in domačih rodoljubov, članov čitalnice, negledé na stroške, akoprem zadnji novčič iz žepa ide. Zbrali smo se vsi na odmenjenem kraji, od kodar se potem z narodnimi na prsih pripetimi šopki in z lepo zastavo na čelu podamo v krasne z venci in mnogimi narodnimi zastavami okinčane prostorne čitalnične dvorane. Tukaj bila je prva volitev čitalničnega odbora. Po redno dovršeni volitvi imeli smo vsi udje skupni obed, med kterimi so se govori in napitnice v čast in slavo Hrvatske in vseh Slovanov vrstile. Vsaki napitnici in vsakemu govoru pa so doneli živio-klici, veselo petje naših čitalničnih pevcev in grom topov. Med govorniki, kterim vsem čast in hvala gré, naj izrečem posebno hvalo našemu vrlemu grajščaku pl. g. Ghyczy-tu, g. kanoniku Žagar-ju iz Trsta, vzlasti pa iskrenemu Slovencu g. Ščitomiru Vilhar-ju, posestniku v Prezidu. On posebno je povdarjal živo potrebo zedinjenja južnih Slovanov, rekši, da nas Slovanov je ko listja in trave, da jim nikdar solnce ne zatone; ko nam južnim Slovanom solnce za goro zaide, našim bratom na drugem kraji zopet izhaja itd. Povdarjal je, kako nas gospodujoči drugi narodi zatirajo in v kaki nadlogi da se znajdemo, — kako se našim milim bratom Slovencem slabo godí, kako so v Beču prosili, naj bi se jim saj toliko dovolilo, da bi v svojem jeziku uradovati smeli, pa niti tega niso izprosili, temveč zasmehovaje se jim je velelo, da lahko vso svojo literaturo v torbici odnesó! — Bralo se je na obrazih vseh članov, kako je Slovencev nemila osoda vseh srca ganila in splošna želja do zedinjenja se vnela. — Po obedu imeli smo ples, potem govore, petje in vse se je vrstilo v najlepšem redu do jutra druzega dne. Marsikter kraj na Kranjskem, zlasti pa meni nepozabljiva Kranjska gora na Gorenskem, kjer bivajo moji dragi prijatelji in kjer se ljudstvo še ubogo malo zaveda narodnosti svoje, naj si vzamejo izgled nad svojem sosedu vrlem Hrvatu, naj se zbudijo iz duševnega spanja. Vsem tem zakličem z navdušenim glasom: Zdramite se iz sramotivnega spanja! Živila domovina! *)

Z Idrijskih hribov 23. junija. —k— Raznesel se je bil pred nekimi dnevi glas po vsi naši okolici, ki je mnogo strahú napravil, da se je vselilo iz Hrvaškega 17 roparjev v našo okolico v gozd od Logaca proti Ipavi. Naše občine so dobile takrat ukaz, od vasi do vasi na stražo hoditi. Roparjev niso nikjer zagledali; marsikter klatež pa, ki ni imel domovinskega lista, marsikter tat je prišel sodniji v roke. Naši ljudje pa, kakor tudi drugje, ob tacih dogodbah, ki strah širijo po deželi, pogostoma tožijo, da je čedalje več hudodelnikov in jih še zmirom več bode, zato, ker se jim po sedanjih postavah v ječah bolje godí kot marsikteremu poštenemu kmetu in rokodelcu na njegovem domu! Vlada sama je veliko kriva naših sedanjih nadlog. Poglejte le, s kako cvetočimi obrazi, lepo rejenimi trebuhi se iz jetnišnic na dom vračujejo. Vsaj mora srce boleti človeka, ko sliši pripovedovati dogodbe kakega domú prišlega hudodelnika, ki se hvali: kako se mu je tam dobro godilo, kako je imel tam vse v lepem redu, desetkrat bolje kakor domá, in da najbolje je, kdor nima domá kaj jesti, naj kaj storí, da ga zapró; ondi dobi dobro hrano, čedno stanovanje, snažno oblačilo. Naj gospodje iz sodnij in tisti, ki postave delajo, stopijo včasih med ljudstvo, da slišijo, kako hudodelci sami sodijo tiste naprave, ktere bi imele grešnika poboljšati, pa ga dandanes še bolj popačijo, demoralizirajo. Tako deleč je zabredel liberalizem pod Giskrovo vlado, da se sami hudodelci norčujejo iz jetnišnic, — pošteni ljudje pa z glavo majajo, zdihajoč, kam smo prišli!

S Črnega vrha nad Idrijo 30. junija. (*Nova čitalnica; prošnja.*) Tudi naša vas je po prizadevanji tukajšnjih rodoljubov stopila v vrsto onih krajev, ki imajo národno čitalnico. Sl. deželna vlada je potrdila pravila, in 26. dan t. m. je začasni odbor sklical občni zbor, kterega je z ogovorom pričel začasni predsednik gosp. Ivan Poženel, tukajšnji učitelj. V kratkem pa jedernatem govoru je dokazal potrebo in korist bralnih društev (čitalnic). Potem je bila volitev novega odbora. Vsi smo se z veselim srcem razšli in si zagotovili v kratkem slovesno odpreti našo mlado čitalnico. Ona šteje do sedaj še le nekaj čez 30 udov, upati pa je, da jih v kratkem pristopi še več. Ker so pa naši udje večidel zeló raztreseni, da morejo le ob nedeljah v društveno sobo dohajati in časopise prebirati, vredil je odbor to stvar tako, da bodo udje bukve in časnike si na dom lahko izposojevali. — Knjige pa veljajo denar; blagajnica naša je sedaj, žalibog, še — prazna. Obrne se tedaj odbor prijazno do vseh slovenskih rodoljubov in dobrotnikov s preponižno prošnjo, sosebno pa še do Vas, častiti naši rojaki, ki ste v tej občini rojeni; ki ste tukaj prve nauke v cerkvi in šoli slišali in ki ste zdaj po duhovskih ali svetnih službah po širokem svetu razpostavljeni, da blagovolite se na svoje brate in nekdanje prijatelje ozreti in po svoji moči podpirati našo novorojeno, zdaj še ubogo čitalnico bodi-si s knjigami ali denarjem. Vsak darček se bode s hvaležnim srcem sprejel, ki naj se pošlje čitalniškemu odboru ali podpisanemu tajniku. Mlado zdaj drevesce postane s pripomočjo skupno kmalu čvrsto drevó!

Za odbor: Fr. Bezeljak, tajnik.

Iz Kamnika 1. julija. M-v. (*Veselica na Rovu.*) Tretjo nedeljo po binkoštih imela je naša čitalnica izlet na Rov k „Pircu“. Razen udov sebralo se je tudi druzih ljudí, dokaj tudi kmetov, tako, da vse mize so bile obsedene pri postrežljivi „materi“ Vavpetovki. Streljanje z bližnjega grička pozdravljalo je došle goste, in kdor se je hotel pridružiti udom čitalničnim, kazale ste mu dve zastavi, kje Slovenec Slovenca najde. Ni me volja na drobno opisovati, kako židane volje da smo bili na Rovu, kajti to se razume samo po sebi ondi, kjer se Slovenec sè Slovencem brati.

Tudi ne mislim naštevati napitnic; vsaj vsakdo vé, da v veseli družbi brez njih nikdar ni. Ne smem pa zabiti nekega govora, ki je navdušil vso družbo. Da le kratko povem, bilo je jedro govoru to-le: „Dr. Jan. Bleiweis je narodu našemu toliko koristil, da, ko bi hotel „Tagblatt“ zasluge njegove popisovati, bil bi ves njegov list premajhen, a vendar pa „Tagblatt“ vedno renčí nad njim, ter ga, kakor škorpijon vščipne, kjer ga le more. Pa to je dobro, da Bleiweisu „Tagbl.“ ščipavnice več koristijo nego škodujejo. Toraj naj živí naš oče dr. Bleiweis! Škorpijon pa, ki ga dan za dnevom ščiplje v Ljubljani, naj se požuri, da si še bolj škarje nabrusi, ki bi vspešneje strigle mah po ljubljanskem nemčurskem močvirji!“ Blizo tako se je glasil govor nekega mladega, nadepolnega Slovenca. In „živio“, trikrat „živio“ dr. Jan. Bleiweisu! razlegalo se je po okolici krog in krog, ko govornik končá govor svoj. — Naposled ne smem pozabiti še tega, da so nas naši vrli godci prav dobro razveseljevali z lepimi sloven-

*) Žalibog! da na naši slovenski zemlji in prav v Jesenicah in Kranjski gori nekteri ptujci in poptujčenci zvonec nemškutarstva in brezverstva nosijo na sramoto domovini naši! Še Döllinger-u, o kterem niti mladi Schrey niti mladi Ruard vse svoje žive dni nista nič vedela in slišala, so Asslingerji, ne pa Jeseničarji poslali čestitko!! Vred.

skimi melodijami; mladina pa se je tudi malo zavrtela pod milim nebom. Kogar pa je mikalo, si je lahko na P. travniku telo vadil. In res smo videli, kako znajo Kamniški fantje dobro „v sužnost devati“ telo svoje. In ko je zvonilo Ave Marija, smo odrinili čez Radomlje nazaj v Kamnik. „Živeli Slovenci!“ tako nas je pozdravljalo ljudstvo, kodar smo se srečali. V drazem spominu nam ostane 18. dan rožnika.

Iz Kamnika 2. julija. — V predzadnjih „Novicah“ je bila omenjena našega mesta svečanost papeževa, zraven pa umazano djanje dveh ponočnih rogovileže v, ktera sta čez polnoči bila v kavarni, potem pa šla nad šolo, popolnoma zgovorjena, izlit svoj liberaluški žolc nad njeno okinčanje. Ta „Novični“ dopis jima je pa za kožo segel tako, da sta po plakatih, ktere sta dala natisniti in potem na vogale mestne in na mnogo hiš nalepiti, občinstvu očitno oznanila, da zahtevata dokazov, da sta res zastave s šole trgala, drugače bosta dopisnika za lažnjivca in obrekovalca razglasila. Da, da! s dokazi se jima bode spričalo škandalozno početje in še s prisego na drugem mestu potrdilo, kaj sta govorila, ko sta na umazano delo šla; zraven pa se bo še tudi to vprašalo: kdo li jima je po postavi predpisano pravico dal plakate na vogale nabijati, ker prilepljeni kolek za 2 solda nikakor še ne spričuje gosposkinega dovoljenja za očitno nabijanje plakatov. To dejanje je sopet veliko nevoljo včinilo pri mirnih mestjanih, kteri so do grla siti škandalov glasovitih rogovileže v. Nek pošten kmet, ki je to „aufforderung-o“ bral, ki je tudi slovenski tiskana bila, je rekel: „če se bodo take grde reči na šolskem poslopji godile, kakošno spoštovanje morejo otroci potem imeti do šole? In res je to! kajti šola je národno svetišče, po uku posvečeno omiki! Kaj neki je rogovileže m šola storila, da je ne pustijo pri miru? — V onem dopisu, ki je rekel, da je Pec bil tožen od g. Lilegga za to, ker je križ nosel, imamo popraviti le to, da ni bil tožen zarad tega vzroka. — V čitalnici naši se je v nedeljo igrala spet „Jamska Ivanka“ tako dobro, da vsem igralcem radostni kličemo: hvala!

Iz Ljubljane. (*Iz deželnega šolskega sveta.*) V poslednji seji se je med mnozimi druzimi naznanili šolskemu svetu naznanilo tudi to, da je od ministerstva nauka došel začasni ukaz, da se ljubljanska realka s prihodnjim šolskim letom raztegne od 6 na 7 let in po tem, se vé da vredi učni red. Ves ta ukaz pride v razpravo dež. šolskemu svetu še le tedaj, ko pride njemu nazaj od vodstva realkinega, kteremu je bil v v poročilo poslan. Začasni ta ministerski ukaz, dokler namreč deželni zbor kranjski ne izvrši šolske postave, stavi učenje laškega jezika v vrsto obligatnih naukov, kterega se mora tedaj vsak realec učiti, — francoski jezik je v viših razredih obligaten (predpisan) nauk onim učencem, kterim jezik slovenski ni obligaten, — slovenski jezik pa — če nismo napak slišali — je le onim učencem ljubljanske realke obligaten nauk, kterim učiti se ga stariši ali varhi velevajo.

Po takem, ako je laški jezik izrekoma obligaten, slovenski pa le pogojno obligaten, bi slovenska kranjska dežela hipoma laška postala in Viktor Emanuel imel bi pravico aneksirati si jo! Noben umen človek ni in ne more biti zoper to, da se mladina v srednjih šolah učí mnogo jezikov, in da vzlasti laški kakor nemški jezik sta učencem naših viših šol potrebna, — al da gosp. minister dr. Jiriček učenje edinega deželnega našega jezika odvisno dela od milosti, to je od umnosti ali neumnosti starišev ali varhov, to nam podira vse zaupanje, da ministerstvo ima resno volje za spravo narodov! Deželni šolski svet mora energično protestovati zoper tako sramotenje deželnega našega jezika in naloga naših državnih poslancev je gospoda ministra nauka vprašati: ali morebiti vé, da je tudi finančni minister še le vprašal ljudí, ali hočejo gruntne, hišne in druge davke plačati ali ne? in ali je tudi minister vojaštva vprašal stariše, ali hočejo svojega sina v soldate dati ali ne? Nadjamo se, da minister Jiriček ne hodi Hasnerjeve in Strehmajerjeve pogubivne poti!

— (*Deželni odbor*) je v seji 1. julija t. l. dovolil poberanje priklade 17 odstotkov na vse neposrednje davke leta 1871. po vseh v šolo v Krškem všolanih krajih Krške županije za zboljšanje plačila šolskega učitelja in za druge šolske potrebščine.

— (*Odboru družbe kmetijske*) je v poslednji seji pod predsedstvom c. kr. deželnega predsednika pl. Wurzbacha med drugim tajnik dr. Bleiweis poročal o sledečih zadevah: Ministerstvo kmetijstva dovoli družbi 250 gld. za natis po g. Schollmajerju izdelanega poročila o žetvi lanski in dotičnega zemljovida; — ministerstvo kmetijstva na predlog družbe kmetijske dovoli, da izmed 10 učiteljev, ki bi bili imeli ob šolskih počitnicah v Gradec iti kmetijstva se učit, gré večidel v Gorico, kjer bodo imeli v slavni c. k. svilorejni poskušalnici lepo priliko se temeljito podučiti v murbo- in sviloreji in se jim poleg tega drugi nauki bodo razlagali v slovenskem jeziku. Ker je odločba v tej zadevi prepuščena c. k. deželnemu predsedstvu, je gosp. predsednik obljubil, da 8 učiteljev pošlje v Gorico, 2 pa v Gradec. — Dalje je ministerstvo kmetijstva naznanilo, da brž ko bode nova mašina za drenažne cevi narejena, tudi družba kmetijstva dobí eno. — O ponudbi g. pl. Langerja, po kteri proti primernemu odškodovanju hoče grad Bršlin z dotičnim posestvom in še več druzega prepustiti v namen kmetijske, vinske, svilo- in čbelorejske šole, je bil vitez Gutmansthal, gledé na to, da se odboru Bršlin jako pripraven zdi za tako šolo, naprošen, naj ogleda celo to posestvo in kmalu poroča, da stvar more priti v prihodnji deželni zbor. — Gospod Ed. Urbančič, grajščak v Predvoru, je odboru tistih 60 gold., ki jih je on v Kranji dobil za premijo lepe krave, izročil s to nalogo, da se ta denar naloží v hranilnici in vseh 60 gold. z obresti vred za premijo dá telici 2 do 3 leta stari, kedar se bodo spet premije delile v Kranji. — Gosp. Rajm. Kastelicu, c. k. oficijalu drž. računstva, je odbor zahvalo izrekel za lepo poročilo o ribštvu kranjskem. — Za nove ude družbine so bili sprejeti gospodje: Alojzi Drmel, posestnik v Boštanji, Jan. Levec, posestnik v Dolu in Jakob Vodnik, posestnik v Zalogu. — Sejo današnjo pa je gosp. predsednik začel s tem, da je milovanje izrekel o smrti g. dr. Jan. Ahačiča, odbornika večletnega; ves odbor, vstavši s sedežev, je pritrdil predsednikovim besedam.

— (*Železnici iz Loke v Skeden* (*Servolo*) *pri Trstu*) odpira se nekako upanje; vsaj mestni zbor tržaški je zdaj za-njo.

— (*Občni zbor hranilnice*) je včeraj dovolil 300.000 goldinarjev za zidanje in pohišje ljubljanske realke.

— (*Véliki sejm*) „češnjev sejm“ navadno imenovan, ni privabil veliko ljudstva iz dežele, ki ima zdaj s košnjo čez glavo dela. Kdor pa je prišel, ni prišel le zijalov prodajat, ampak kaj kupit ali prodat. Zato kramarji in trgovci še precej hvalijo sejm, ki bi pa veliko živahneji bil, ako bi ne bilo te napake bilo, da so ljudje v Radoljci in Kranji čakali železnice kakor ob tržnih dnevih ljubljanskih, pa je ni bilo. Goveje živine niso veliko prignali, in še med to bilo je le malo pitane; prodala se je pa lahko po dobri ceni, ker je bilo dovolj kupca. Kónj so pa toliko prignali skupaj, da morebiti še nikoli toliko. Videlo se je, da so kmetje

prejšnji čas čez lastno potrebo, le na špekulacijo, kupovali vojaške konje, zdaj pa, ko pričakovanih kupcev ni bilo in je krma vendar le draga, je vsak hitel znebiti se živine, če tudi v veliko zgubo.

— (*Vreme*) neprenehoma deževno, zvedrilo se je vendar v četrtek, tako, da imamo zdaj že 6 dni zaporedoma lepih, košnji pa tudi žitnemu zorenju ugodnih dni. Vendar žetev ozimine se bode tako zakasnila, da se je bati, da ne bo mogoče ob pravem času sejati ajde. Že Valvazor je v svojih bukvah skoraj pred 200 leti opominjal: „če 14 dni po sv. Petru in Pavlu ni vse žito v kozolcih, ajde ne séj“.

— (*Cerkveno petje.*) Preteklo nedeljo je pelo v stolni cerkvi okoli 20 dečkov z moškim zborom vred latinsko mašo od dr. Benza, potem ofertorij „Ave maris stella“ od dr. Vogelmann-a. Mladi pevci, po gosp. A. Foerster-ju izučeni, so precej težko mašo samostojno, brez pevkinj, prav dobro izvršili. Moški zbor je še graduale „Ave Maria“ od Měchure izvrstno pel. Vsak začetek je težák; al trud, ki ga imamo z malimi dečki, se pozneje dobro poplača, ko dečki glasove v tenor in bas premené. Tako dobimo dobro vajene pevce, kajti v poznejših letih se za petje ne dá več toliko storiti. Toraj je deška pevska šola hvale in podpiranja vredna, ki jo je že lansko leto prečastiti in za lepo cerkveno petje ves vneti g. prošt dr. Pogačar ustanovil.

— (*Na goro! na goro!*) tako se odmeva glas poleti pri vseh, ki so trdnih nog in zdravih pljuč. Tako potovanje pa je le v druščini prav veselo in pod vodstvom izvedenih hribolazcev varno. Zato so osnovali prijatelji naših krasnih planín za pomenke posebne shode vsak petek zvečer v gostilnici pri „Blumenstöckel-nu“. Vsak, kdor pride, bode radostno sprejet. — Mi bi le to želeli, da planinskim prijateljem bi se tudi to posrečilo, vsaj že enkrat — zapoditi deževne in snežene oblake — v Sibirijo!

— (*Govorniške vaje*) v čitalnični dvorani so prihodnjo saboto, ob poli osmih zvečer. Končal se bode razgovor o slovenskem časništvu po dr. J. Bleiweisu, in pričel drug predmet po dr. Razlagu. Vabijo se v ta shod udje „Slovenije“ in čitalnice.

— (*Čitalnica*) napravi drugo nedeljo, to je, 16. dan t. m., ako bode vreme ugodno, glasbeno „besedo“ na vrtu čitalničnem. Program se naznani drugi pot; danes povemo le to, da se z govorom prične „beseda“, pri kteri se bodo pesmi vrstile z godbo, ki bode menda tudi svirala Zajčevo „Popotnico“, zloženo na čast hrvaškemu prvaku Mrazoviću.

— (*Vrtec*) je novo poletje svojega obstoja prav častno nastopil. Čedalje širje polje obdeluje na korist mladini naši, pridno prinaša lične podobice in priklada celó pesmice za petje ubrane. Vreden je tedaj krepke podpore. Radostni so zapazili, da se je ljubeznjivo tudi „Vrtec-a“ spomnila velečastita naša pesnica Lujiza Pesjakova, ki poslednji čas posebno marljivo in na mnogo stran obdeluje polje národne poezije — na slavo domovini naši.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — V zbornici poslancev so „ustavoverci“ 30. junija vse kriplje napeli, da so z 87 glasovi zoper 56 vrgli zahtevanje vladno, da sme izdati $28\frac{1}{2}$ milijona gold. v obligacijah enotnega državnega dolga zato, da bi jej mogoče bilo zadostiti vsemu, v kar jo unidan dovoljeni budget veže. Ustavoverci so hoteli s tem malo zamoriti veliko blamažo, ktero jim je adresa rodila, in ker so nezanesljive velike posestnike na svoje limanice vjeli, jim je to obveljalo. Ustavoverci pri vsakej priliki ministerstvu delajo zapreke, naj jim kaj pomaga ali nič. — Danes (v torek) se začne obravnava o proračunu za leto 1871. tudi v gospôski zbornici. Sliši se, da tudi zbornica gospôska bode dovolila proračun in da le pri generalni debati bodo ustavoverneži ministerstvu nezaupnico izrekli. Obravnava ne bode dolga, in prve dni prihodnjega tedna bode menda konec zborovanja.

— Po končanem državnem zboru se začne delovanje ministerstva, ktero za to, kakor gotovo vemo, priprave dela. Pogajanje vladno s prvaki českimi in moravskimi ugodno napreduje; al na veliki zvonec obešati že zdaj, kar se dogovarja, bilo bi nepolitično, ker 5—6, če tudi veljavnih mož, ne more brez deželnih zborov dognati sprave. To pa je neki tudi gotovo, da sprava ne bo enostranska, ampak da se vsem narodom bode dalo, kar jim po pravici gré.

— Konec prihodnjega meseca se menda začnó deželni zbori.

Štajarsko. — Katoliško-politično društvo v Mariboru je poslalo državnima poslancema Brandstetterju in Seidel-nu strašansko nezaupnico, v kteri se jima dokazuje, da ona ravno nasprotno delata vse, kar želí in zahteva narod slovenski. Če imata ta dva človeka le iskrico poštenja v sebi, popustiti morata ta hip poslanstvo, a ne se predrzno zagovarjati, da hodita pravo pot.

Česko. — Cesarjevič naslednik Rudolf je prišel v gostje na Moravsko in Česko, z veliko srčnostjo povsod sprejeman. To veljá za dobro znamenje sprave.

Hrvaško. — Preuzvišenega biškupa Strosmajer-a, potovajočega po svoji škofiji, sprejemajo povsod s toliko slavo in ljubeznijo, da se sopet očitno vidi, da je „prvi sin“ hrvatski.

Iz Rima 2. julija. — Kralj italijanski je prišel v Rim, sprejet od kraljeviča Humberta, župana, ministrov in poročnikov druzih vlad. Za papeža Pija IX. so zdaj nastopile najbridkejše ure. Nasvèt, naj bi se preselil v Korsiko, je zavrgel.

Francosko. Iz Pariza. — Volitve državnih poslancev so se pričele; večina dozdaj izvoljenih stojí na strani Thiersovi in v vrsti neprenapetih republikancev.

Telegram „Novicam“ iz Dunaja 4. julija.

Danes se je v zbornici gospôski pričela razprava o državnem proračunu za leto 1871. Zbornica je bila vsa polna; celó cesarjeviči (princi) so prišli v zbor, kterih že mnogo let ondi ni bilo. Vladna stranka je bila tedaj močno zastopana; to pa je „ustavoverce“ tako osupnilo, da si grof A. Auersperg ni upal z namenjeno nezaupnico ministerstvu na dan, ampak je le v imenu svoje stranke nektere besede od sebe dal, njemu nasproti pa Goluhovsky v imenu vladi prijazne večine vse drugačno deklaracijo. Govor Hohenwartov je bil krasen in korekten.

Žitna cena

v Ljubljani 1. julija 1871.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 5 fl. 90. — banaške 6 fl. 37. — turšice 4 fl. —. — soršice 4 fl. 60. — rži 3 fl. 20. — ječmena 3 fl. 20. — prosa 3 fl. 40. — ajde 3 fl. 20. — ovsa 2 fl. 20. — Krompir 2 fl. 20.

Kursi na Dunaji 4. julija.

5% metaliki 59 fl. 35 kr.	Ažijo srebra 120 fl. 65 kr.
Narodno posojilo 68 fl. 90 kr.	Napoleondori 9 fl. 78 kr.

Odgovorni vrednik: Jožef Golé. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik v Ljubljani.